

تولید کتاب و ترویج کتابخوانی وظیفه مهم مسئولان

مقام معظم رهبری با حضور در سی و پنجمین نمایشگاه بین‌المللی کتاب تهران در مدت ۳ ساعت از غرفه‌های مختلف کتاب بازدید کردند. آیت‌الله خامنه‌ای در این بازدید ضمن گفت‌وگو با ناشران، نویسندگان و صاحبان غرفه‌های کتاب، از نزدیک در جریان تازه‌های نشر و وضعیت بازار کتاب و همچنین میزان استقبال از نمایشگاه قرار گرفتند. ایشان پس از بازدید از نمایشگاه کتاب در مصاحبه‌ای، انگیزه خود را از چنین بازدیدی در درجه اول میل شخصی و علاقه به کتاب برشمردند و افزودند: «یکی دیگر از دلایل بازدید از نمایشگاه کتاب، زمینه‌سازی برای ترویج کتاب و کتابخوانی است. اعتقاد من این است که همه آحاد مردم در طبقات مختلف سنی و علمی نیازمند به کتاب هستند و هیچ چیزی نمی‌تواند جای کتاب را بگیرد». رهبری با اشاره به تأثیر فضای مجازی بر موضوع کتابخوانی، خاطر نشان کردند: «نباید فضای مجازی جای کتابخوانی را بگیرد و کتاب باید همواره در سبد خرید و در مجموعه اوقات مردم جای خاص خود را داشته باشد». آیت‌الله خامنه‌ای با تأکید بر اینکه «مسئولان وزارت ارشاد و سازمان تبلیغات اسلامی باید به کسانی که در کار نشر و تولید کتاب فعال هستند کمک کنند»، افزودند: «البته در این بخش کمک‌هایی می‌شود و این روند باید ادامه یابد اما کار مهم دیگر این است که فعالان فضای مجازی، ترویج کتاب و کتابخوانی را از جمله وظایف خود بدانند. فعالان فضای مجازی کتاب‌های خوبی را که در زمینه‌های مختلف علمی، ادبیات، تاریخ، هنر، مسائل دینی و اعتقادی و در یک کلام «کتاب‌های مفید» را معرفی و ترویج کنند». رهبری به چند نکته قابل توجه در نمایشگاه کتاب امسال نیز اشاره کردند و گفتند: «افزایش کارهای جدید، افزایش شمارگان کتاب‌ها و تجدید چاپ مکرر برخی کتاب‌ها از خبرهای خوب نمایشگاه امسال است». رهبری همچنین گفتند: «دستگاه‌هایی همچون وزارت ارشاد، سازمان تبلیغات و حوزه هنری باید در زمینه تولید کتاب مناسب برای نسل جوان و «وزارت آموزش و پرورش» و «وزارت علوم» نیز باید در زمینه ترویج کتابخوانی میان نوجوانان و جوانان بیش از پیش تلاش کنند تا هم زمینه کتابخوانی فراهم شود و هم کتاب خوب در اختیار آنان قرار گیرد». ایشان یکی از نیازهای جدی برای نسل جوان را تولید کتاب در زمینه شرح قضایا و حوادث گوناگون دانستند و افزودند: «در زمینه قضایایی همچون مشروطیت، دفاع مقدس، «انقلاب اسلامی» و شخصیت برجسته و کم‌نظیری همچون امام با کتاب مناسب وجود ندارد و با کتاب «خواندنی» بسیار کم است که باید در این موضوعات تولید کتاب مناسب برای نسل جوان انجام گیرد».

واکنش شورای نگهبان به نامه روحانی

هادی طحان‌نظیف، سخنگوی شورای نگهبان در سفر به قم و گفت‌وگو با دانشجویان، در پاسخ به سوالی درباره بررسی صلاحیت‌ها و اعلام دلایل ردصلاحیت‌ها گفت: «در خصوص انتشار دلایل ردصلاحیت‌ها نیازمند مجوز قانونی هستیم. البته موارد را به خودشان اطلاع می‌دهیم چرا که حق خودشان است که بدانند. در انتخابات اخیر ۱۰ هزار ملاقات و تماس در موضوع بررسی صلاحیت‌ها صورت گرفت.» وی در ادامه افزود: «یکی از دلایل افزایش مهلت‌های رسیدگی در اصلحیه قانون انتخابات مجلس، برای بررسی دقیق‌تر پرونده‌ها و اسناد و مدارک داوطلبان بود. در این مدت موارد با افراد در میان گذاشته شد و اگر دفاعیه‌ای داشتند، شنیده و اسناد و مدارک نیز دریافت شد.» این عضو حقوقدان شورای نگهبان البته این نکته را هم یادآور شد که در قانون جدید انتخابات مجلس این امکان فراهم شده که اگر داوطلبی اتهاماتی را متوجه شورای نگهبان ساخت و ادعاهای خلاف واقع مطرح کرد، این شورا می‌تواند به دفاع از خود بپردازد.

منصوره محمدی
خبرنگار گروه سیاست

بارها پیش آمده که در پی حوادثی در حوزه اجتماعی، سیاسی، زیست محیطی و... تحلیلگران آنجا که قصد انتقاد از عملکرد دولتمردان و مسئولان را داشته‌اند، به اصطلاح «امنیتی‌سازی» اشاره کرده و با خطاب قرار دادن مسئولان چنین رویه‌ای را مانع حل مشکلات به‌ویژه در عرصه کلان عنوان کرده‌اند. از سویی مسئولان این رفتار را در راستای حفظ امنیت و ثبات جامعه و تأمین منافع ملی عنوان می‌کنند. براساس هفدهمین، بیست‌و‌نهمین شاخص جهانی صلح از سوی مؤسسه «اقتصاد و صلح» ایران در بین ۱۶۳ کشور دنیا در جایگاه ۱۴۷ قرار گرفته است؛ یعنی براساس این رتبه‌بندی تنها ۱۶ کشور در دنیا امنیت کمتری را نسبت به مردم ایران تجربه می‌کنند. اخیراً آرش رئیسی‌نژاد، تحلیلگر علوم سیاسی در تئوتی با اشاره به لزوم غیرامنیتی‌سازی فضا برای رسیدن به توسعه پایدار و امنیت در کشور به این مسئله اشاره داشته است. او در تئوتیت خود نوشته است: «کلید دستیابی به امنیت و توسعه پایدار سیاست غیرامنیتی‌سازی است: هیچ نظامی نتواند ملت را تهدید ببیند و هیچ قدرت بزرگی نتواند ایران را تهدید جهان بنامد. سیاست «غیرامنیتی‌سازی» درون کشور و غیرامنیتی شدن بیرون کشور» را در پیش بگیرد: سیاستی فاقد رابطه امنیتی با ملت و جهان، به‌صورت هم‌زمان! او در توضیحات خود لازمه رسیدن به امنیت و توسعه پایدار را غیرامنیتی‌سازی فضا برای ملت می‌داند.

▼ نقش امنیت در توسعه پایدار

امنیت و توسعه پایدار دو مفهوم درهم‌تنیده و همسویا همدیگر هستند که هر دو در راستای تثبیت شرایط بهتر زندگی انسان و ایجاد حس امنیت به کار می‌روند. امنیت ملی یکی از مهمترین مفاهیم علوم سیاسی است چراکه تأثیری عمیق بر حیات سیاسی یک ملت دارد و از نظر بسیاری از فیلسوفان و صاحب‌نظران علوم سیاسی، فلسفه وجودی ایجاد دولت‌ها، حفظ امنیت شهروندان و عامل بقای یک کشور است. حال ارتباط این کلمه با توسعه پایدار در چیست؟

توسعه پایدار یکی از اصیل‌ترین مفاهیم تعریف‌شده توسط بشر است که با هدف ایجاد توازن برای زندگی نسل‌های حال و آینده به وجود آمده است. توسعه پایدار در تلاش است تا با کاهش فقر، نابرابری، فاصله طبقاتی، ایجاد شرایط عادلانه در رسیدن کالاها و خدمات برای نسل حاضر و آینده امنیت بشر را تأمین کند و در این راستا سه رکن اساسی اقتصاد، اجتماع و محیط زیست را در نظر می‌گیرد.

مجید محمدی، دکترای علوم سیاسی و بین‌الملل و نویسنده مقاله «نقش امنیت ملی و اجتماعی در توسعه پایدار و نظریه‌های مرتبط با آن» در توضیح ارتباط امنیت و توسعه پایدار با اشاره به اینکه عناصر مهم امنیت ترکیبی از حوزه‌های جغرافیا، قدرت و سیاست هستند، معتقد است: «متغیرها و عوامل جغرافیایی با متغیرها و عوامل قدرت و تدابیر بازیگران سیاسی در چارچوب اجزای سیستم با یکدیگر مشارکت و تعامل داشته، خروجی آن بقا و تأمین بهینه نیازهای مالی و معنوی یا جسمی و روحی انسان از جمله خود امنیت است.» او بر همین اساس معتقد است که امنیت از مفهوم ژئوپلیتیکی برخوردار است و مفهوم آن طی سال‌های اخیر در مقیاس ملی دچار تحول شده است؛ اگر در گذشته امنیت از منظر تهدید نظامی معنی دار بود که سرچشمه آن نیز خارج از مرزها دیده می‌شد، اما امروزه امنیت ملی علاوه بر بُعد نظامی، دارای ابعاد دیگری از جمله اقتصادی و زیست محیطی نیز هست و سرچشمه و منبع تولید نیز خارج از مرزها و داخل مرزها دیده می‌شود. در نتیجه راهکار مقابله با آن نیز به صورت ترکیبی پیشنهاد می‌شود.

به نظر می‌رسد نزولی شدن شاخص‌های توسعه پایدار در کشور ما تحت تأثیر موارد متعدد و مختلفی است. نخست آنکه از زمان تعریف مفهوم توسعه پایدار و

توسعه پایدار پس از کنفرانس سازمان ملل در باره محیط زیست و توسعه معروف به کنفرانس ریو ۱۹۹۲ (۱۳۷۱) به‌صورت خیلی جدی به سیاست‌گذاری‌های جهانی راه پیدا کرد. در کشور ما نیز پس از کنفرانس ریو اقدامات در این زمینه وارد عرصه جدیدی شد و در اولین اقدام عملی کمیته ملی توسعه پایدار با حضور نمایندگان دستگاه‌های اجرایی ذیربط تشکیل شد. برای اولین بار در برنامه سوم توسعه موضوع توسعه پایدار مطرح و به‌عنوان هدف اصلی این برنامه در نظر گرفته شد اما وضعیت این شاخص در برنامه سوم توسعه نامطلوب و شاخص پایداری منفی ارزیابی شد و در سال آخر این برنامه مقدار آن مثبت شد. در طی برنامه چهارم توسعه نیز شاخص یک روند صعودی به خود گرفت و مجدداً نزولی شد.

▼ روند نزولی توسعه پایدار در ایران

توسعه پایدار پس از کنفرانس سازمان ملل در باره محیط زیست و توسعه معروف به کنفرانس ریو ۱۹۹۲ (۱۳۷۱) به‌صورت خیلی جدی به سیاست‌گذاری‌های جهانی راه پیدا کرد. در کشور ما نیز پس از کنفرانس ریو اقدامات در این زمینه وارد عرصه جدیدی شد و در اولین اقدام عملی کمیته ملی توسعه پایدار با حضور نمایندگان دستگاه‌های اجرایی ذیربط تشکیل شد. برای اولین بار در برنامه سوم توسعه موضوع توسعه پایدار مطرح و به‌عنوان هدف اصلی این برنامه در نظر گرفته شد اما وضعیت این شاخص در برنامه سوم توسعه نامطلوب و شاخص پایداری منفی ارزیابی شد و در سال آخر این برنامه مقدار آن مثبت شد. در طی برنامه چهارم توسعه نیز شاخص یک روند صعودی به خود گرفت و مجدداً نزولی شد.

امنیتی‌سازی و سقوط توسعه پایدار

ارزیابی عملکرد کشور در شاخص‌های توسعه پایدار و آسیب‌شناسی امنیتی شدن آن

عکس: فارس

نگاه کارشناس

توسعه سنتی و خطر بروز چالش‌های امنیتی بزرگتر

تئوریک ادبیات گسترده‌ای در علوم سیاسی، علوم اقتصادی و علوم مدیریتی در رابطه با آن شکل گرفت. اما در کشورهای در حال توسعه مانند ایران هنوز توسعه امنیت وارد فاز تعاملی و تکمیلی نسبت به یکدیگر نشده‌اند و این به ساختار نظام سیاسی و ساختارهای اجتماعی و سیاسی که در این کشورها وجود دارد، بازمی‌گردد. طبیعتاً بدون امنیت توسعه اتفاق نمی‌افتد و تجربه تاریخی نیز این را نشان داده است. حتی در موج دوم توسعه‌ای که قدرت‌های نوظهور اقتصادی محصول آن هستند، مهمترین و شاید اولین فاکتور برای حرکت توسعه‌ای ایجاد امنیت است و بدون وجود امنیت عملاً مدارهای توسعه‌افتگی در این کشورها معنا و مفهوم پیدا نمی‌کند اما کشورهایی که در مسیر عقب‌ماندگی و توسعه‌نیافتگی قرار دارند، کشورهایی هستند که چالش‌های امنیتی در این کشورها بر جسته است و نظام‌های سیاسی و حاکمیتی در این کشورها

علیرضا سلطانی
استاد علوم سیاسی
دانشگاه آزاد

مقوله امنیت و توسعه دو روی سکه پویایی و پیشرفت یک کشور محسوب می‌شوند. هیچ کشوری در دنیا چه براساس تجربه تاریخی گذشته و چه در حال حاضر بدون امنیت به توسعه نرسیده و هیچ کشوری نیز بدون رسیدن به سطوح بالای توسعه به امنیت و پایداری نرسیده است. بنابراین در موضوع کلان توسعه‌ای، امنیت و توسعه را باید توانا با همدیگر در نظر بگیریم که از منظر

توسعه پایدار در برنامه‌های بعدی توسعه، مواد بیشتری را به خود اختصاص داد و کم‌کم به ادبیات سیاستمداران و سیاست‌گذاری‌ها راه یافت و امید می‌رفت که ایران نیز در مسیر توسعه پایدار گام‌هایی مؤثری بردارد. اما بررسی جایگاه ایران در شاخص‌های توسعه پایدار چندین رضایت‌بخش به نظر نمی‌رسد؛ به گونه‌ای که جایگاه ایران در سال‌های گذشته روندی کاملاً نزولی به خود گرفت؛ در حالی که رتبه ایران در سال ۲۰۲۰ جایگاه ۵۹ جهان بود، در سال ۲۰۲۱ به رتبه ۷۴ تنزل کرد. در سال ۲۰۲۲ این رتبه به ۸۸ تنزل کرد و در سال ۲۰۲۳ با دوپله صعود ۸۶ شد.

▼ چرا توسعه پایدار برای سیاستمداران ترسناک است؟

به نظر می‌رسد نزولی شدن شاخص‌های توسعه پایدار در کشور ما تحت تأثیر موارد متعدد و مختلفی است. نخست آنکه از زمان تعریف مفهوم توسعه پایدار و تصمیم برای ورود به سیاست‌گذاری‌های ملی و بین‌المللی، مقاومت‌های بسیاری از سوی دولتمردان، به‌ویژه مطرح‌کنندگان توسعه به هر قیمتی، شکل گرفت. به نظر می‌رسد بخشی از مقاومت دولت‌ها در برابر توسعه پایدار به دلیل عدم آشنایی دقیق با مفهوم توسعه پایدار باشد؛ در حالی که بسیاری فکر می‌کنند پایداری به معنای ایستادگی و سکون در طرح‌های توسعه‌ای باشد، که می‌تواند امنیت اقتصادی را به مخاطره اندازد، اما توسعه پایدار مفهومی فراتر از این محدودیت‌ها است. در کتاب شالوده آمایش سرزمین در تعریف توسعه پایدار آمده است که «به عبارت ساده‌تر توسعه پایدار در یک محیط کشور یا در نظر گرفتن توان اکولوژیکی، نیروی انسانی، تکنولوژی و منابع مالی متعلق به آن محیط یا کشور و در خور آن می‌تواند تحقق یابد و انجام چنان توسعه‌ای تنها در محیط یادشده پایدار خواهد بود.» نویسندگان در این کتاب انجام توسعه پایدار در چارچوب طرح‌های آمایش سرزمین را بهترین، ارزان‌ترین و مؤثرترین راه حل مشکل تخریب محیط زیست، بازدهی اقتصادی و رفاه اجتماعی می‌دانند، البته به شرط آنکه طرح‌های توسعه در این چارچوب استوار باشند و نه فقط بر معیارهای اقتصادی و رشد اقتصادی توسعه پایدار ارزان‌ترین روش برای توسعه است، اما از سوی دولت‌ها با بی‌توجهی و حتی مقابله مواجه می‌شود. براساس تعاریف و برنامه‌های مرتبط با توسعه پایدار، تصمیم‌گیرندگان در مقوله توسعه باید مرتباً مراقب روابط، مکمل‌ها و مبادلات بین ارکان اصلی در مبحث توسعه پایدار یعنی جامعه، اقتصاد و محیط زیست باشند

نتوانسته‌اند ساختارهای امنیتی پایداری را که قوام‌دهنده و یا آغازگر حرکت‌های توسعه باشد، آغاز کنند. الزامات نظام‌های پلیسی و متمرکز که مدعی داشتن امنیت هستند، نمی‌توانند موجبات حرکت توسعه‌ای در این کشورها باشند. امنیت توسعه الزامات امنیتی خاص خود را دارد که در قوانین، مقررات، ساختارهای اجتماعی، سیاسی و اقتصادی تعریف شده و نظام یافته است و روابط سیاسی خارجی پایدار و تعریف شده می‌باشد. این شرایط و الزامات است که می‌تواند چارچوب‌های امنیتی مناسب برای توسعه فراهم کند.

جدای از مسائل کلی که کشوری مانند ایران با آن در مقوله توسعه و امنیت مواجه است، بر خلاف تصور خیلی از برنامه‌ها و طرح‌های توسعه‌ای در ایران و کشورهایی مانند ایران می‌توانند مصادیق و شاخص‌های ضدامنیتی برای آن تلقی شود که نفع‌ها زمینه توسعه‌یافتگی و اجرای طرح‌های توسعه را فراهم نمی‌کند بلکه یک چالش جدی برای آن کشور نیز محسوب می‌شود. معمولاً دولت‌های متمرکز و اقتدارگرا در موضوع امنیت چارچوب‌ها و الزامات سختگیرانه‌ای دارند و این الزامات و چارچوب‌های سختگیرانه طبیعتاً با اصول و روح توسعه هماهنگی و همخوانی ندارند. در نتیجه اجرای توسعه و یا برنامه‌های توسعه با چالش‌ها و موانع امنیتی مواجه می‌شود. به عبارت دیگر متغیر امنیت نفع‌ها قوام‌دهنده توسعه در